

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ
ИНСТИТУТ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ
ИМ. М. Ф. АХУНДОВА

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ИЗУЧЕНИЯ
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Межвузовский тематический сборник

ГУМАНИТАР ЕЛМЛАРИН
ӨРӘНИЛМӘСИНІН
АКТУАЛ ПРОБЛЕМАЛӘРИ

Али мәктәпләрдә тәма тик мәдәиә

THE ACTUAL PROBLEMS
OF STUDY OF HUMANITIES

*The thematic collected articles
among the high schools*

БАКУ
* 2000*

Эюбова Р.Г. Театр глазами ребенка	106
Абдулрәхимова К.Е. Инкилис дилиндә “with” сөзөнү вә Азәрбајчан дилиндә “илә” гошмасы васитәсилә јаранан фе’ли бирләшмәләрин мүгајисәли тәһлилинә даир	108
Ағајев Ә.Г. Франсыз дилиндәки “de” сөзөнү һаггында	111
Аллаһјарова С.А. Молјер вә онун труппасы	113
Бабајев Н.А. Орта үмүмтәһсил мәктәбләриндә тәдрисин илк мәрһәләсиндә франсыз дилиндә грамматиканын тәдрисинә даир	114
Бабајев Н.А. Проблемли тә’лимин маһијјәти вә орта мәктәбдә харичи дилләрин өјрәдилмәсиндә онун ролу	117
Газыјева Х.А. Мәктәбөгәдәр јашлы ушағлар инкилис дилинин өјрәдилмәсинин сәмәрәли јоллары	120
Гулијева С.И. Алман дили сөзәнләри вә Азәрбајчан дили гошмаларынын типологијасы	122
Гулијева С.И. Харичи дилдә јаддаш материалынын (билијинин) топланмасы вә нитдә она истинад вәрдишләринин һазырланмасында бә’зи психоллингвистик аңлар	125
Гурбанова Ј.Ә. Нағылларын миграцијасы	128
Әбдулрәхимов В.Е. Инкилис вә Азәрбајчан дилләриндә исимләрин идарә әләгәси ...	131
Әлијев Г.Ә. Ләнкәран бәлкәсиндә нәглијатын инкишафы	134
Әлијева С.А. Инкилис дилинин Британија, АБШ, Канада вә Австралија вариант- ларынын фонетик хусусијјәтләринә даир үмүмиләшдирмәләр	138
Әлијева С.Ф. XX әсрин башлангычында Азәрбајчан этнографијасынын бә’зи мәсәләләри	142
Әһмәдов Н.М. Азәрбајчан дилиндәки франсыз мәншәли сөзләр һаггында	146
Әһмәдова Р.Б. Мүасир инкилис дилиндә мәсдәрин тә’јин функцијасында ишләнмә хусусијјәтләри	150
Зейналов Ф.һ., Ахундова К. Дилин фонетик аспектинин “көрүнән” вә “көрүнмәјән” тәрәфләринә бир нәзәр	153
Илјасова К.Н. Тәдрисин ашағы мәрһәләсиндә инкилис дили тәләффүзүнүн өјрәдилмәси јоллары	163
Иманова С.М. Азәрбајчан Республикасынын үзв олмадығы Бејнәлхалқ Парламент тәшкилатлары итә әләгәләри	168
Исајев И.А. Азәрбајчанда өзәл али тәһсилин бә’зи хусусијјәтләри	173
Исајев И.А. Өзәл али мәктәбләрдә мө’зунлуг дипломунын верилмәсинә даир	182
Искәндәрова К.Ј. Мүасир инкилис дилиндәки Present Perfect Continuous заман формасынын Азәрбајчан дилиндә гаршылығына даир	184
Јусифов Е.Г. Мүасир алман вә Азәрбајчан дилләриндә инкарлыг категоријасынын ифадә васитәләринә даир	189
Мәликов К.Ј., Мәммәдов Ф.О. Јазы мәниләринин компүтерлә тәдгигинә даир	194
Мәммәдова Е.Т. Мүасир инкилис дилиндә потенциал вә окказионал сөзләр	196
Мәммәдова Р.В. Техники али мәктәбләрдә харичи дилин тәдрисинин интенсивләшдирилмәси	198
Мәммәдова С.Б. The Infinitive вә онун тәдрисинә даир	202
Мусајев Р.Ә. Азәрбајчан вә франсыз дилләринин мүгајисәли типологи өјрәнилмәси һаггында	205

5. Ray Mc.Ghee (1999)

"Organizational culture in Private higher education: A case Study of a new Private University in Post-Soviet Azerbaijan", Journal of Azerbaijani Studies, Volume 2, number 2, 1999, (p.46) Khazar University, Azerbaijan.

И. А. ИСАЕВ

Хәзәр Университети

ӨЗӘЛ АЛИ МӘКТӘБЛӘРДӘ МӘ'ЗУНЛУГ ДИПЛОМУНУН ВЕРИЛМӘСИНӘ ДАИР

Өзәл али мәктәбләрдә мә'зунлара һансы нөв диплом верилмәси мәсәләси өзәл али мәктәбләрин сәрбәстлијини көстөрән әсас амилләрдәндир.

Азәрбајҗан Республикасы Тәһсил Ганунунда дејилер: "Тәһсил мүәссисәләри мә'зунларына һәмин тәһсил мүәссисәсини битирмәләри, алдыглары ихтисас вә онун дәрәчәси барәдә ваһид формада тәһсил һаггында дәвләт сәнәди верир. Тәһсил һаггында дәвләт сәнәдинин нүмунәсини мүвафиг ичра һакимијјәти органы тәсдиг едир" (Тәһсил һаггында Азәрбајҗан Республикасынын Гануну (лајинһә). Маддә 29.1 // "Азәрбајҗан" гәзети, 5 март 1999-чу ил).

Өзәл университетләрин мә'зунларына "мүвафиг ичра һакимијјәти" тәрәфиндән һазырланмыш дипломун верилмәси узун мүддәт мүбаһисәләре сәбәб олмушдур вә бу мүбаһисә инди дә давам етмәкдәдир. Өзәл университетләрин рәһбәрләри арасында да бу мәсәләјә мүхтәлиф бахышлар вар. Белә ки, бир сыра өзәл университетләрдә мә'зунлара мәнз ваһид формалы дәвләт дипломларынын верилмәси фикри дәстәкләнир, диҗәр өзәл университетләр исә мә'зунларына өз дипломларынын верилмәсини јеканә дүзкүн јол һесап едирләр.

Бу барәдә Хәзәр Университетинин ректору, профессор Һамлет Исаханлы јазыр: "Мәкәр дүнјада олдуғу кими, һәр али мәктәб өз дипломуну (минимум көстәричиләрә чаваб вермәк шәртилә) версә, бу даһа дүзкүн дејилми? Һәр али тәһсил очағы өз дипломунун архасында өзү дурсун, писи да она аиддир, јахшысы да. Дәвләт исә зәиф, күчлү, өзәл - һаһысыны ејни диплом васитәсилә ејниләшдирир. Дејәсән бәрәбәрләшдирмә, ејниләшдирмә сијасәти дүшүнчәләрдә өзүнә исти јува тапыб"¹.

Бу фикир "Азәрбајҗан" Университетинин ректору, профессор Сәләһәддин Хәлиловун јазысында да өз әксини тапмышдыр: "... Һәлә индијәдә јахшы охујан да, пис охујан да ејни диплом алыр. Бәрәбәрчилик бәләсә-

¹ Һамлет Исаханлы. Азад инсан вә чәмијјәт // "Халг гәзети", 22-24 апрел 1998-чи ил.

дан хилас олмаг о заман мүмкүндүр ки, диплом вермиш тәһсил мүәссисәси мә'зунун сонраки фәалијәтиндә үзә чыхан чатышмазлыглар үчүн мәс'улијәт дапысын¹.

Шүбһәсиз ки, али мәктәб гејд олунан мәс'улијәти о вахт даһа чоһисс едир ки, мә'зунларына өз дипломуну вермиш олсун. Гејд едилдији кими, бу мәсәлә јахшыја да, писә дә вә ејни заманда, бүтүн али мәктәбләрин мә'зунларына ејни көзлә бахымасы кими зәрәрли бир һалын гаршысыны алар вә диплому өзүнү доғрултмуш, башга сөзлә јалһыз лајигли мә'зунлара диплом вермиш али мәктәбләрин һөрмәти артмыш олар. Бу да өлкәдә јүксәк сәвијәли кадр һазырлығы просесинә сөзсүз ки, өз мүсбәт тә'сирини көстәрәр.

Јухарыда гејд етдик ки, бир сыра өзәл али мәктәбләрдә мә'зунлара мәһз дәвләт дипломунун верилмәси фикри дәстәкләнир. Дүшүнүрәм ки, бурада мәгсәд өзәл али мәктәбләрин һәлә "там өзәл" олмадығы бир шәраитдә "дәвләт али мәктәби" имичиндән истифадә етмәкдир. Көрүнүр, бу өзәл али мәктәбләр дәвләт али мәктәбләрлә рәғабәтдә галиб чыхачагларына чоһда инанмыш вә "мән дә мә'зунларыма дәвләт диплому верирәм" дејәрәк јенә дә бәрәбәрләшдирмә вә ејниләшдирмә сијасәти јеридир вә, беләликлә дә, өзәл тәһсилин һәлә чәмијәтдә там бирмә'нагы гаршыланмадығы һалда өзүнү мүәјјән мә'нада сығорта едир.

Үмумијәтлә, дүңја тәчрүбәсинә нәзәр салсаг көрәрик ки, нәинки өзәл али мәктәбләр, һәтта дәвләт али мәктәбләри дә һәрә өз дипломуну верир. Көрүнүр кәләчәкдә биз дә буна кәлмәли олачағыг. Һәләлик исә вәзијәтдән чыхыш үчүн белә бир мәсәләјә дә мүрачиәт етмәк олар. Мүмкүндүр ки, мә'зунлара дәвләт диплому вә али мәктәбин өз дипломуну көтүрмәк тәклиф едилсин. Гој мә'зун өз истәјиндән асылы олараг бу дипломлардан өзү үчүн даһа јарарлысыны сечсин. Гејд едәк ки, белә бир метод Хәзәр Университетиндә артыг 3 илдир ки, тәтбиғ едилир. Статистика үчүн гејд едәк ки, һәләлик 297 мә'зундан јалһыз 67-и дәвләт дипломуну көтүрмәјә үстүңлүк вермишдир. Мә'зунларын әксәријәти "әкәр дәвләт диплому истәсәјдим, кедиб дәвләт али мәктәбиндә охујардым" дејәрәк өз сечимини едир. Әлбәттә, бу мәсәләдә һәр һансы өзәл университетин өлкәмиздә вә еләчә дә бејнәлхалг шәмдә газандыны һөрмәт бөјүк рол ојнајыр, онун дипломуна дахилдә вә хариддә олан мүнасибәт диплом сечиминдә әсас амилә чеврилиз.

Бу мәсәләдән данышаркән бир шеји дә унутмамаг лазымдыр. Мә'лумдур ки, өлкәмиздә мә'зунлара 2 сәвијә диплом верилир - ади вә фәрлән-

¹ Сәләһәддин Хәлилов. Совет тәһсил системинин галыглары вә мүстәғил тәһсил сијасәти // "Үлг гәзитя", 15 апрел 1998-чи ил.

мә. Дүшүнүрөм ки, бу тип фөрглөндирмө истөји вөзийјәти там объектив әк сдирмир вә нәянки күшүнү зөифдөн, һәтта күшүнү күчлүдөн вә зөифи зөифдөн дө фөрглөндирмәк ләзымдыр. Бу бахымдан Хәзәр Университетиндә тәтбиг олуан вә артыг бә'зи башга университетләрин дө ("Гәрб", "Одлар јурду") марағына сәбәб олмуш фөрглөндирмө методу дигтәтәләјидир. Тәдрис програмларыны јеринә јетирмә нәтичәләринә кәрә мә'зулара 4 сөвијәли диплом верилир - ади, фәхри, јүксәк фәхри вә ән јүксәк фәхри. Бу сөвијәләр чох чидди вә дәгиг критерияларла - тәләбәнин мүвәффәгийјәт әмсалынын (GPA) һансы аралыга дүшмәсилә мөүјјөнләшдирилир.

$60 \leq GPA \leq 79,5$ - ади диплом

$80 \leq GPA \leq 86,5$ - фәхри диплом

$87 \leq GPA \leq 93,5$ - јүксәк фәхри диплом

$94 \leq GPA \leq 100$ - ән јүксәк фәхри диплом

Сөзсүз ки, белә фөрглөндирмө методу бир тәрәфдөн мә'зуларын фөрглөндирмө просесини даһа да конкретләшдирир вә даһа объективдир, дикәр тәрәфдөн исә тәләбәләрин даһа јүксәк нәтичә кәстөрмәләринә стимул верән бир әләмәтдир.

К. И. ИСКӘНДӘРОВА

АДДИ

МҮАСИР ИНКИЛИС ДИЛИНДӘКИ PRESENT PERFECT CONTINUOUS ЗАМАН ФОРМАСЫНЫН АЗӘРБАЈЧАН ДИЛИНДӘ ГАРШЫЛЫҒЫНА ДАИР

Мүасир инкилис дилиндә индики заманын давам едиб битмиш формасы нисбәтән аз ишләнән бир формадыр. А.Корсакова кәрә, бир әдәби әсарин тәхминән һәр 24 сәһифәсиндә бу заман формасында ишләнән бир мисалла раст кәлмәк олур. Present Perfect Continuous һәрәкәти индики заман аид едир. Мәһз буна кәрә дө һәрәкәти кечмишдә олан һекајәләрдә ишләмир. Бу заман формасына индики заманла бағлы мөвзуларда, јә'ни данышыларда, гәзет вә радио хәбәрләриндә, мүнәзирәләрдә вә мәктубларда тәсадүф едилир. Амма һәтта бу һалларда белә о, чох ишләк дејилдир, чүнкә онун ишләнмәсини тәләб едән ситүасиялар тез-тез баш вермир. Present Perfect Continuous заман формасынын ики чүр ишләнмәси мөвчуддур:

1) Present Perfect Continuous Inclusive;

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ
ИНСТИТУТ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ
ИМ. М. Ф. АХУНДОВА

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ИЗУЧЕНИЯ
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Межвузовский тематический сборник

ГУМАНИТАР ЕЛМӘДРИН
ӨҮРӘНИЛМӘСИНИ
АКТУАЛ ПРОБЛЕМАДРИ

Али мәктәпләргә тәма тик мәдәтә

THE ACTUAL PROBLEMS
OF STUDY OF HUMANITIES

*The thematic collected articles
among the high schools*

2

БАКУ
* 2000*

Эюбова Р.Г. Театр глазами ребенка	106
Абдулрәһимова К.Е. Инкилис дилиндә "with" сөзөнү вә Азәрбајчан дилиндә "илә" гошмасы васитәсилә јаранан фе'ли бирләшмәләрин мүгајисәли төһлилинә даир	108
Агајев Ә.Г. Франсыз дилиндәки "de" сөзөнү һаггында	111
Аллаһјарова С.А. Молјер вә онун труппасы	113
Бабајев Н.А. Орта үмүмтәһсил мәктәпләриндә тәдрисин илк мәрһәләсиндә франсыз дилиндә грамматиканын тәдрисинә даир	114
Бабајев Н.А. Проблемли тө'лимидә маһијјәти вә орта мәктәбдә харичи дилләрин өјрәдилмәсиндә онун ролу	117
Газыјева Х.А. Мәктәбәгәдәр јашлы ушагларә инкилис дилинин өјрәдилмәсинин сәмәрәли јоллары	120
Гулијева С.И. Алман дили сөзәнләри вә Азәрбајчан дили гошмаларынын типолокијасы	122
Гулијева С.И. Харичи дилдә јаддаш материалынын (билијинин) топланмасы вә нитгдә она истинад вәрдишләринин һазырланмасында бә'зи психолингвистик аңлар	125
Гурбанова Ј.Ә. Нағылларын миграцијасы	128
Әбдулрәһимов В.Е. Инкилис вә Азәрбајчан дилләриндә исимләрин идарә әләгәси ...	131
Әлијев Г.Ә. Ләнкәран бәлкәсиндә нәглијјәтин инкишафы	134
Әлијева С.А. Инкилис дилинин Британија, АБШ, Канада вә Австралија вариант- ларынын фонетик хусусијјәтләринә даир үмүмләшдирмәләр	138
Әлијева С.Ф. XX әсрин башлангычында Азәрбајчан этнографијасынын бә'зи мәсәләләри	142
Әһмәдов Н.М. Азәрбајчан дилиндәки франсыз мәншәли сөзләр һаггында	146
Әһмәдова Р.Б. Мүасир инкилис дилиндә мәсдәрин тө'јин функцијасында ишләнмә хусусијјәтләри	150
Зейналов Ф.Һ., Ахундова К. Дилин фонетик аспектинин "көрүнән" вә "көрүнмәјән" тәрәфләринә бир нәзәр	153
Илјасова К.Н. Тәдрисин ашағы мәрһәләсиндә инкилис дили тәләффүзүнүн өјрәдилмәси јоллары	163
Иманова С.М. Азәрбајчан Республикасынын үзв олмадығы Бејнәлхалг Парламент тәшкилатлары илә әләгәләри	168
Исајев И.А. Азәрбајчанда өзәл али тәһсилин бә'зи хусусијјәтләри	173
Исајев И.А. Өзәл али мәктәпләрдә мө'зунлуг дипломунун верилмәсинә даир	182
Искәндәрова К.Ј. Мүасир инкилис дилиндәки Present Perfect Continuous заман формасынын Азәрбајчан дилиндә гаршылығына даир	184
Јусифов Е.Г. Мүасир алман вә Азәрбајчан дилләриндә инкарлыг категоријасынын ифадә васитәләринә даир	189
Мәликов К.Ј., Мәммәдов Ф.О. Јазы мәтнләринин компүтерлә тәдигинә даир	194
Мәммәдова Е.Т. Мүасир инкилис дилиндә потенсиал вә окказионал сөзләр	196
Мәммәдова Р.В. Техники али мәктәпләрдә харичи дилин тәдрисинин интенсивләшдирилмәси	198
Мәммәдова С.Б. The Infinitive вә онун тәдрисинә даир	202
Мусајев Р.Ә. Азәрбајчан вә франсыз дилләринин мүгајисәли тиположи өјрәнилмәси һаггында	205

İ. A. İSAYEV
Xəzər Universiteti
**ÖZƏL ALİ MƏKTƏBLƏRDƏ MƏZUNLUQ DİPLOMUNUN
VERİLMƏSİNƏ DAİR**

Özəl ali məktəblərdə məzunlara hansı növ diplom verilməsi məsələsi özəl ali məktəblərin sərbəstliyini göstərən əsas amillərdəndir.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Qanununda deyilir: “Təhsil müəssisələri məzunlarına həmin təhsil müəssisəsini bitirmələri, aldıkları ixtisas və onun dərəcəsi barədə vahid formada təhsil haqqında dövlət sənədi verir. Təhsil haqqında dövlət sənədinin nümunəsini müvafiq icra hakimiyyəti orqanı təsdiq edir” (Təhsil haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (layihə). Maddə 29.1 // “Azərbaycan” qəzeti, 5 mart 1999-cu il).

Özəl universitetlərin məzunlarına “müvafiq icra hakimiyyəti” tərəfindən hazırlanmış diplomun verilməsi uzun müddət mübahisələrə səbəb olmuşdur və bu mübahisə indi də davam etməkdədir. Özəl universitetlərin rəhbərləri arasında da bu məsələyə müxtəlif baxışlar var. Belə ki, bir sıra özəl universitetlərdə məzunlara məhz vahid formalı dövlət diplomlarının verilməsi fikri dəstəklənir, digər özəl universitetlər isə məzunlarına öz diplomlarının verilməsini yeganə düzgün yol hesab edirlər.

Bu barədə Xəzər Universitetinin rektoru, professor Hamlet İsxanlı yazır: “Məgər dünyada olduğu kimi, hər ali məktəb öz diplomunu (minimum göstəricilərə cavab vermək şərtilə) versə, bu daha düzgün deyilmi? hər ali təhsil ocağı öz diplomunun arxasında özü dursun, pisi də ona aiddir, yaxşısı da. Dövlət isə zəif, güclü, özəl - hamısını eyni diplom vasitəsilə eyniləşdirir. Deyəsən bərabərləşdirmə, eyniləşdirmə siyasəti düşüncələrdə özünə isti yuva tapıb”^I.

Bu fikir “Azərbaycan” Universitetinin rektoru, professor Səlahəddin Xəlilovun yazısında da öz əksini tapmışdır: “Hələ indiyədək yaxşı oxuyan da, pis oxuyan da eyni diplom alır. Bərabərçilik bəlasından xilas olmaq o zaman mümkündür ki, diplom vermiş təhsil müəssisəsi məzunun sonrakı fəaliyyətində üzə çıxan çatışmazlıqlar üçün məsuliyyət daşısın”^{II}.

Şübhəsiz ki, ali məktəb qeyd olunan məsuliyyəti o vaxt daha çox hiss edir ki, məzunlarına öz diplomunu vermiş olsun. Qeyd edildiyi kimi, bu məsələ yaxşıya da, pisə də və eyni zamanda, bütün ali məktəblərin məzunlarına eyni gözlə baxılması kimi zərərli bir halın qarşısını alar və diplomu özünü doğrultmuca, başqa sözlə yalnız layiqli məzunlara diplom vermiş ali məktəblərin hörməti artmış olar. Bu da ölkədə yüksək səviyyəli kadr hazırlığı prosesinə sözsüz ki, öz müsbət təsirini göstərir.

Yuxarıda qeyd etdik ki, bir sıra özəl ali məktəblərdə məzunlara məhz dövlət diplomunun verilməsi fikri dəstəklənir. Düşünürəm ki, burada məqsəd özəl ali

---

^I Hamlet İsxanlı. Azad insan və cəmiyyət // “Xalq qəzeti”, 22-24 aprel 1998-ci il.

^{II} Səlahəddin Xəlilov. Sobet təhsil sisteminin qalıqları və müstəqil təhsil siyasəti // “Xalq qəzeti”, 15 aprel 1998-ci il.

məktəblərin hələ “tam özəl” olmadığı bir şəraitdə “dövlət ali məktəbi” imicindən istifadə etməkdir. Görünür, bu özəl ali məktəblər dövlət ali məktəblərlə rəqabətdə qalib çıxacaqlarına çox da inanmır və “mən də məzunlarıma dövlət diplomu verirəm” deyərək yenə də bərabərləşdirmə və eyniləşdirmə siyasəti yeridir və beləliklə də, özəl təhsilin hələ cəmiyyətdə tam birmənalı qarşılanmadığı halda özünü müəyyən mənada sığorta edir.

Ümumiyyətlə, dünya təcrübəsinə nəzər salsaq görürük ki, nəinki özəl ali məktəblər, hətta dövlət ali məktəbləri də hərə öz diplomunu verir. Görünür gələcəkdə biz də buna gəlməli olacağıq. Hələlik isə vəziyyətdən çıxış üçün belə bir məsələyə də müraciət etmək olar. Mümkündür ki, məzunlara dövlət diplomu və ali məktəbin öz diplomunu götürmək təklif edilsin. Qoy məzun öz istəyindən asılı olaraq bu diplomlardan özü üçün daha yararlısını seçsin. Qeyd edək ki, belə bir metod Xəzər Universitetində artıq 3 ildir ki, tətbiq edilir. Statistika üçün qeyd edək ki, hələlik 297 məzundan yalnız 67-i dövlət diplomunu götürməyə üstünlük vermişdir. Məzunların əksəriyyəti “əgər dövlət diplomu istəsəydim, gedib dövlət ali məktəbində oxuyardım” deyərək öz seçimini edir. Əlbəttə, bu məsələdə hər hansı özəl universitetin ölkəmizdə və eləcə də beynəlxalq aləmdə qazandığı hörmət böyük rol oynayır, onun diplomuna daxildə və xaricdə olan münasibət diplom seçimində əsas amilə çevrilir.

Bu məsələdən danışarkən bir şeyi də unutmamaq lazımdır. Məlumdur ki, ölkəmizdə məzunlara 2 səviyyə diplom verilir - adi və fərqlənmə. Düşünürəm ki, bu tip fərqləndirmə istəyi vəziyyəti tam obyektiv əks etdirmir və nəinki güclünü zəifdən, hətta güclünü güclüdən və zəifi zəifdən də fərqləndirmək lazımdır. Bu baxımdan Xəzər Universitetində tətbiq olunan və artıq bəzi başqa universitetlərin də (“Qərb”, “Odlar yurdu”) marağına səbəb olmuş fərqləndirmə metodu diqqətləyiqdir. Tədris proqramlarını yerinə yetirmə nəticələrinə görə məzunlara 4 səviyyəli diplom verilir - adi, fəxri, yüksək fəxri və ən yüksək fəxri. Bu səviyyələr çox ciddi və dəqiq kriteriyalarla - tələbənin müvəffəqiyyət əmsalının (SRA) hansı aralığa düşməsilə müəyyənləşdirilir.

$60 \leq \text{GRA} \leq 79,5$ - adi diplom

$80 \leq \text{GRA} \leq 86,5$ - fəxri diplom

$87 \leq \text{GRA} \leq 93,5$ - yüksək fəxri diplom

$94 \leq \text{GRA} \leq 100$ - ən yüksək fəxri diplom

Sözsüz ki, belə fərqləndirmə metodu bir tərəfdən məzunların fərqləndirmə prosesini daha da konkretləşdirir və daha obyektivdir, digər tərəfdən isə tələbələrin daha yüksək nəticə göstərmələrinə stimül verən bir əlamətdir.